

เอกสารต้น คิวะพงษ์ธงชัย : จารึกตำรายาและฤกษ์ตัดตนในศาลาฤกษ์วัดมัชฌิมาวาส
 วิหาร จังหวัดสงขลา ประเทศไทย (Wall Inscription on Herbal Medicine and
 Hermit Exercise at Sala Ruesee Wat Matchimawat Worawihan Songkhla
 Province Thailand) อ . ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ดร. ชนิตา พลาณูเวช , อ . ที่
 ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รศ. ดร. นิจศิริ เรืองรังษี, 350 หน้า.

วัดมัชฌิมาวาสวิหารเป็นวัดอารามหลวงชั้นวรวิหาร สร้างขึ้นเมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เป็นวัดซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทย ในศาลาฤกษ์วัดมัชฌิมาวาสมีตำรับยาแผนไทยและท่าฤกษ์ตัดตน ถูกจารึกในรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ จารึกในศาลาฤกษ์วัดมัชฌิมาวาสนับเป็น องค์ความรู้ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางการแพทย์แผนไทยที่ควรอนุรักษ์ จารึกในศาลาฤกษ์เป็นจิตรกรรมสีฝุ่น ข้อมูลบางส่วนจางหายไป อย่างไรก็ตามศาลาฤกษ์และ จารึกได้ถูกบูรณะหลายครั้งตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ และมีการบันทึกรายละเอียดต่างๆไว้ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลได้ การศึกษานี้ดำเนินการรวบรวมตำรับยาและท่าฤกษ์ตัดตนในจารึกศาลาฤกษ์ วัดมัชฌิมาวาสวิหาร โดยใช้ข้อมูลจากตัวจารึกและเอกสารที่บันทึกข้อมูลในวาระต่างๆไว้ ท่าฤกษ์ตัดตนและโคลงประกอบภาพที่ชำรุดไม่ครบถ้วน ใช้ข้อมูลจากต้นฉบับคือฤกษ์ตัดตนของวัดโพธิ์ทั้งจากจารึกวัดโพธิ์และสมุดไทย วิเคราะห์สมุนไพรรูปที่พบในตำรับยา จำแนกชนิดและระบุชื่อวิทยาศาสตร์ทุกต้น รวบรวมท่าฤกษ์ตัดตน จัดทำคำอธิบายขั้นตอนการฝึกพร้อมภาพประกอบที่ชัดเจน ผลการศึกษาพบว่าในจารึกศาลาฤกษ์วัดมัชฌิมาวาสมีตำรับยาแผนไทยจำนวน ๓๑ ตำรับ และท่าฤกษ์ตัดตนจำนวน ๔๐ ท่า ในตำรับยา แผนไทย พบลักษณะการใช้ยา ๒ ลักษณะ คือ ยาที่ใช้ภายในและยาที่ใช้ภายนอก ลักษณะการใช้ยาพบทั้งยาเม็ด ยาผง ยาต้ม และการใช้ชโลมร่างกาย โรคและอาการที่ปรากฏบนจารึกมี ๓๑ ลักษณะอาการ ตำรับยารักษาอาการใช้ลักษณะต่างๆ ปรากฏมากที่สุดมีจำนวน ๑๖ ตำรับ ยารักษาอาการลมชนิดต่างๆ จำนวน ๘ ตำรับ และรักษาอาการอื่นๆ อีก ๗ ตำรับ บนจารึกยังปรากฏ ฎยารักษาอาการไข้ทรงหรือไข้เด็กและยาโลหิตสตรีอีกด้วย สมุนไพรรูปในตำรับยาพบ พืชวัตถุจำนวน ๑๐๒ ชนิด ธาตุวัตถุจำนวน ๒ ชนิด และ สัตว์วัตถุจำนวน ๒ ชนิด โดยมีพืชใบเลี้ยงเดี่ยวจำนวน ๒๗ ชนิด พืชใบเลี้ยงคู่จำนวน ๘๑ ชนิด และ เฟิร์น ๔ ชนิด ในตำรับยา ๓๑ ตำรับ พบพืชในวงศ์ซึ่งถูกใช้มากที่สุด คือ ๑๓ ตำรับ จันทน์แดงเป็นสมุนไพรรูปที่พบมากที่สุดคือ ๗ ตำรับ ท่าฤกษ์ตัดตนจำนวน ๔๐ท่า จำแนกได้ ๓๗ อาการ การตัดตนแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ตัดตนโดยทำนั้ง ๓๐ ท่า และตัดตนโดยทำยืน ๑๐ ท่า นอกจากการตัดตนเพื่อให้เลือดลมเดินสะดวกตามศาสตร์การแพทย์แผนไทยแล้ว พบว่าการตัดตนเป็นการบริหารแบบยืดหยุ่นซึ่งสามารถเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและเป็นการฝึกการหายใจได้ ท่าฤกษ์ตัดตนบางท่าสามารถนำมาฝึกต่อเนื่องกันเป็นชุดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเคลื่อนไหวร่างกายได้ด้วย

สาขาวิชา วิทยาศาสตร์สาธารณสุข.....ลายมือชื่อ.....
 ปีการศึกษา 2556.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5478958053 : MAJOR PUBLIC HEALTH SCIENCES

KEYWORDS : THAI TRADITIONAL MEDICINE / FORMULARY / RUESEE DAT TON / WAT
MATCHIMAWAS / WALL INSCRIPTION

WALL INSCRIPTION ON HERBAL MEDICINE AND HERMIT EXERCISE AT SALA
RUESEE WAT MATCHIMAWAT WORAWIHAN SONGKHLA PROVINCE THAILAND
ADVISOR: CHANIDA PALANUVEJ, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. NIJSIRI
RUANGRUNGSI, Ph.D., 350 pp.

Wat Matchimawat Worawihan is a royal temple in Songkhla province which was built around the end of the Ayutthaya period. This temple has been associated with the body of knowledge of traditional Thai medicine. Traditional Thai medicine formulae and Ruesee Dat Ton murals were inscribed at Sala Ruesee, Wat Matchimawat in the reign of King Rama III – IV between 1836 and 1846. The inscriptions were made by powder color which faded by time. However, Sala Ruesee and the murals have been renovated several times since 1979 and the information has been recorded by documentation and photographs. These chronicles are references for this study to accomplish the body of knowledge of traditional Thai medicine at Sala Ruesee in addition to the investigation of the murals *in situ*. The aims of this study are to compile traditional Thai medicine formulae and Ruesee Dat Ton available at Wat Matchimawat, analyze and classify the medicinal materials used in the formulae. Medicinal plants are identified by scientific name. Each plant description and its efficacy are demonstrated. Ruesee Dat Ton postures are explained step by step and figures of position are illustrated. Altogether 31 formulae of traditional Thai medicine and 40 postures of Ruesee Don Ton are founded at Wat Matchimawat. The formulae consisted of the medicines for internal uses and the medicines for external uses. Medicinal usage forms are tablets, powders, decoctions and liniments to alleviate 31 diseases or symptoms. Among 31 formulae, 16 of 31 are for treatments of fever, 8 are for various treatments of dizziness and fainting, the rest are for other treatments. Formulae of traditional Thai medicine to treat fever in children and homeostatic treatment for women are also found. There are 102 species of medicinal plant materials divided to 27 species of monocotyledons from 12 families, 81 species of dicotyledons from 52 families and 4 species of fern from 4 families. The other medicinal materials found in the formulae are 2 animal materials and 2 element materials. Zingiberaceae is the most prevalent family of plant ingredients in the formulae while *Pterocarpus santalinus* Linn. f. is the most prevalent species found in the formulae. Forty postures of Ruesee Dat Ton including 30 sitting postures and 10 standing postures are utilized in healing 37 diseases or symptoms. Besides the healing of wind obstruction by the four elements theory of traditional Thai medicine, Ruesee Dat Ton posture which is slowly performing and stretching is found to be an exercise capable to strengthen muscle and be appropriate to any ages of people. This study explains each posture according to the posture's poem and transforms to each position step for muscle stretching and breathing training. Moreover, some postures are found to be relevant to the others and can be grouped into set of postures to gain more benefits in muscle movement.

Field of Study : Public Health Sciences..... Student's Signature

Academic Year : 2013..... Advisor's Signature

Co-advisor's Signature